

de helft was dus afgefallen en was daarmee al veroordeeld tot een moeilijk maatschappelijk bestaan. Naar verhouding waren er ook velen die niet verder kwamen dan de lagere school.¹ Er waren daarentegen ook Indisch-Nederlandse gezinnen waar terdege werd beseft dat het volgen van modern Nederlands onderwijs een onmisbare voorwaarde was om hogerop te komen, waar men zich grote offers getrooste om dat volgen mogelijk te maken en waar de jongeren die dat deden, krachtig, ja hartstochtelijk werden gesteund.

★

Inzicht in de noodzaak van het volgen van modern Nederlands onderwijs (in de eerste plaats: van het zich eigen maken van de Nederlandse taal) groeide niet alleen in de kringen van de Indische Nederlanders maar ook in die van de Indische Chinezen. Nederlands lager onderwijs werd in 1900 gevolgd door ca. driehonderdvijftig Chinese kinderen² – in '20 waren het er vijf-en-twintighonderd, in '40 nog geen dertienhonderd. Die daling moet uit het feit verklaard worden dat op meer en meer plaatsen door de zorgen van het gouvernement en van de Nederlandse kerkgenootschappen z.g. Hollands-Chinese scholen waren opgericht: speciaal voor Chinese kinderen bestemde lagere scholen met het Nederlands als voertaal. De eerste werden in 1908 opgericht, tijdens het gouverneur-generaalschap van van Heutsz, en die oprichting werd gestimuleerd door het feit dat de Chinezen inmiddels eigen scholen waren gaan oprichten die het z.g. Mandarijn-Chinees als voertaal hadden. In 1908 telden de Hollands-Chinese scholen ruim achthonderd leerlingen, in '20 ruim tienduizend, in '40 bijna zes-en-twintigduizend (van wie bijna tienduizend bijzondere scholen bezochten). Aan die Hollands-Chinese scholen werden, speciaal ten behoeve van kinderen uit arme gezinnen van Indische Chinezen, in '28 Maleis-Chinese scholen toegevoegd – zes jaar later telden die meer dan twintigduizend leerlingen.

Van dat lager onderwijs uit waren meer en meer Chinese jongeren in

¹ I. J. Brugmans en Soenario deden de Commissie-Visman weten dat van die honderd leerlingen uit 1913-14 slechts 2,4% het einde van een middelbare opleiding had gehaald en van de honderd uit 1924-25, 3,8%. ² De statistiek vermeldt slechts 'Vreemde Oosterlingen' – wij gaan er gemakshalve van uit dat dat uitsluitend Chinese kinderen zijn geweest; het kan zijn dat zich onder hen hier en daar ook kinderen van Arabische of andere Vreemd-Oosterse oorsprong hebben bevonden.